Թ ՏԱՐԻ | ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1 | ԹԻՒ 843

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պուլկարիոյ համար տարեկան 12 ֆր.
վեցամսեայ 7 "
Արտասահմանի համար տարեկան 15 ֆր.
վեցամսեայ 8 «
Ամերիկայի համար տարեկան 3 տլ.
վեցամսեայ 1.50 «

Ծանուցման տողը առաջին երեսին համար 40 սանթիմ իսկ վերջին երեսին համար 20 սանթիմ է. երեքէն աւելի անգամներու համար 20 0/0 զեղչ կ'ըլլայ:

—o—

Վաճառքի համար ձեռքէ 40 սանթիմ է

ՇԱՐԺՈՒՄ

ԼՐԱԳԻՐ ԱԶԳԱՅԻՆ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ԵՒ ՇԱԲԱԹ ՕՐԵՐԸ

Отговорникъ: СТЕПАНЪ КАНАРЯНЪ

[illegible] եւ դրամ [illegible] խմբագրութեան հասցէին

Редакция на вѣстникъ "Шаржумъ„ Варна

Redaction du journa „Charjoum» Varna (Bulgarie)

—o—

Պուլկարիոյ համար ձեռքէ 15 ՍԱՆԹԻՄ

Արտասահմանի համար ձեռքէ 20 ՍԱՆԹԻՄ

—o—

Գրութիւնք ետ չեն տրուիր

«ՇԱՐԺՈՒՄ»Ի ԲԱԺԱՆՈՐԴ ԳՐՈՒՈՂԸ ԲԱԺՆԵԳԻՆԸ ՊԷՏՔ Է ԿԱՆԽԻԿ ՎՃԱՐԷ

„ՏԱՍ ՏԱՐԻ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ„

Արդէն այս անունով բրոշիւրը յանձնված է տպագրութեան.

Բրոշիւրի նպատակն է, առանց խծբծանքի Դաշնակցութիւնը մէջ տեղ դնել իր իսկութեամբը և միևնոյն ժամանակ փաստել թէ՝ իմ պայքարը սկսված է շատ հին ժամանակից և վերջերս միայն սուր կերպարանք ընդունեց. Բնական է որ բրոշիւրի մէջ փաստող դօկիւմանները մեծ տեղ պիտի գրաւեն.

Բրոշիւրի գինը տպագրութիւնից վերջ 3 ֆրանկ է լինելու, իսկ բաժանորդ գրվողի համար 2.50 ֆր.

Դիմել «Շարժում»ի Խմբագրութեան

Café Promenade Vienne

Այս շքեղ քաֆէն կը գտնուի Վիէննա Ֆրանց Ժօզէֆ քարափին վրայ. կըստանայ զանազան հայերէն թերթեր. Ու հասարակ բոլոր հայ կամ արեւելքցի վաճառականները այս տեղ կը յաճախեն. Ուստի օտար երկիրներէ եկող հայերը կը հրաւիրուին դիմել հոս, ուր պիտի գտնեն իրենց յարմար դիւրութիւններ և անհրաժեշտ տեղեկութիւնները.

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՇԷՖԵՐԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՎԱԾ ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆՆԵՐԻՑ

Էջմիածնի համագումարում, երբ շէֆերը սկսում են կեղծաւոր ճառերը—երիտասարդ դաշնակցական բժ. Լեւոն Աթաբէկեան բարկանալով ոտքի է կանգնում և իր շէֆերին յայտնում—դուք ճիզուիթներ էք, փարիսեցիներ էք.

Մի այլ անգամ, մի ընկերավարականի դասախօսութեան միջոցին մերկացւում է դաշնակցութեան վէրքերը և ինչպէս „Նոր Խօսք„ թերթը հաղորդում է երիտասարդ դաշնակցական (Պօզ) յայտարարում է—Դաշնակցութիւնը մի հրաբխային տնիւ է դարձել, որը ամեն օր քշվում է իւրաքանչիւրիս, որ նա մի կատարեալ բիւրոկրատիա է, նա գտնվում է ՍԱԽՄԱՓԵԼԻ ՏՐԱԳԻԶՄԻ մէջ. (ողբերգական կացութեան մէջ) մի քանի գիկտատոներ այդ հսկայ և խառնիճաղանճ մարմինը իրանց քմահաճոյքներին են ծառայեցնում, որ ժողովուրդը ինքն է մեղաւոր և պարտաւոր է կռիւ յայտարարել մանաւանդ „Ալիքի„ և „Զանգ„ի խմբագրութեան դէմ.

Նոյն „Նոր Խօսք„ թերթի մէջ կարդում ենք հետեւեալը.—Լսում ենք, դաշնակցութեան ընդդիմադիր մասը սթափւել է Մռաւեանի „ժամանակ է սթափվելու„ գրքով և մտադիր է իր առանձին պարբերական օրգանը հրատարակել.

Մեր ընթերցողներին արդէն յայտնի է որ Կովկասի ժողովրդի ահագին մեծամասնութիւնը, մանաւանդ գիտակից մասը դատապարտում է դաշնակցական շէֆերին, այդ գիտակիցների մէջ կան երէկի դաշնակցական կարեւոր գործիչներ և համակիրներ—դրանց վրա աւելանում են և երիտասարդ գիտակից դաշնակցականները—որոնք կազմակերպութեան մէջ մնալով հանդերձ խստիւ դատափետում են դաշնակցական շէֆերին և կազմակերպութիւնը որակում շատ նսեմացնող ածականներով և այնքան առաջ են գնում, որ ուզում են առանձին օրգան հիմնել.

Իսկ թէ ժողովրդի մտաւորապէս ոչ պատրաստված մասը ինչպէս է զսպվում դաշնակցութեան կողմից Կովկասում, ահա մի կտոր „Նոր Խօսք„ից որ շատ բան է պարզում.

„Դաշնակցութեան ղուկն ու ծուծը կազմող այդ վաչխառու մարմինները զինված վանդալական հասկացողութիւնների ինտելիգենտներով չահատակութեան և անձնական եսի չահախնդրութիւններով դաշնակցական քաղաքական „շարժումը„ ու յեղափոխութիւնը դարձրին իրանց փառասիրութեան, շահի և անձնականութեան բացարձակ ասպարէզ թեւութիկունք ունենալով դաշնակցական զինւորական ուժը, որոնց նրանք գրաւում էին փողով—հացով ու պատիւներով. մի առանձին սանձարձակութեամբ դառնում են բռնակալ տեսպօտներ որոնց մեն մի հրամանը, խօսքը, բռնի կարգադրութիւնները կատարւում են առանձին ճշդութեամբ և թափով. Վայ նրան ով որ „կօմիտէ„ի թշնամի է, հակառակորդը նրա աչքի փուշը այլեւս կեանք չունի, այլեւս նա գիւղը չը պիտի մնայ. Տուգանքներ, վճարներ տեղի անտեղի պահանջներ է որ ուժեղ թափով թափւում են գիւղացու գլխին և ով յանդգնութիւն կունենայ չենթարկելու նրանց փաշայական կամքին.

Եզրակացութիւն.—Կովկասում, այսօր դաշնակցութեան դէմ է կանգնած պահպանողական, ազատական և ընկերավարական ժամուլը. դաշնակցութեան դէմ են երէկվան իր ազդեցիկ անդամները և համակիրները. դաշնակցութեան դէմ է և պարզ ժողովուրդը որը մինչեւ օրս զսպվել է միայն Թուրք և ռուս կառավարութեան յատուկ բռնի և լիրբ միջոցներով. Դաշնակցութեան դէմ են և երիտասարդ դաշնակցականները....

Իսկապէս ողբերգական վիճակ, ինչպէս բնորոշել է վերը յիշած երիտասարդ դաշնակցականը. Անկումը բարոյական կատարեալ է և մնում է ֆիզիքական անկումը. և ինչպէս երեւում է այդ օրն էլ հեռու չէ, եթէ ընդդիմադիր դաշնակցականների վերջնական ճիգերը չը թափեն կազմակերպութիւնը փրկելու գահաճ դիկտատորների ձեռքից, և նրան դնելու իր վայել կացութեան մէջ. Այո, այս բոլորը ապացուցում են, որ դաշնակցութեան առջեւ դրված է լինել չը լինելու ողբերգական հարցը. և դրա նպաստաւոր լուծումը կախված է ընդդիմադիր դաշնակցականների կորովից և ընդունակութիւնից. Ներկայ դրութիւնը դաշնակցութեան բացարձակ կործանում և պառակտում է սպառնում. փրկութեան միջոցը զանազան դիկտատոր տիրացուներից և նրանց լաքէներից գործի ղեկը խլելն է....

ՎԱՐԴՕ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ

Պ. ՍԱՐԳԻՍ ԿՈՒԿՈՒՆԵԱՆԻՆ

Սիրելի եղբայր,

Թէև հեռուից լսեցինք լուրը քու ազատութեան, բայց մօտից. շատ մօտից ուրախացանք. Մեր սրտի խորքերից զգացինք անխառն ու անկեղծ ուրախութիւն՝ քու տաժանանքով լի կեանքին նորից իւր վաղեմի իրականութեան դառնալուն. Մանաւանդ երբ լսում ենք քու անսուտ բերանից՝ թէ նորից պէտք է վերադառնաս հին իտէալիդ իրագործումին.

Պ. Կուկունեան մեր սիրելի ընկեր Մուրատն քեզ նման ողջունեց ազատութեան կրկնեբեւոյթը. Այո՛. քարերից յաբուցեց Ձեզ հայի Աստուածը, դուք մեռած էիք թշնամուն համար, և ապրում էիք ամեն հայրենասէր հայ սրտերում. և ունէիք սա տապանադիրը. „Վասն հայրենեաց մեռաք, դուք շատ ապրեցաք.„ Այո՛, մեռաք դուք թշնամուն համար, բայց ապրեցաք ձեր ազգի համար և պէտք է ապրիք տակաւին դուք Երկուորեակ բազդակիցներ, Կուկունեան և Մուրատ, դուք փորձանքի բովից դուրս եկած, զտւած, մաքուր և փորձառու, դուք այսօր հայի Յոբեանն էք, կէսի փորից՝ կենդանի գերեզմանից

դուրս եկած, ձեռք ձեռքի տուած գնացէք փրկել Հայ Նինուէն քարոզելով և գործելով։

Ձեր ձայնը, Սարգի՛ս և Համբարձում, քաղցր է և լսելի. ձեր գործը վստահելի և ընդունելի, Հայութիւնը Ձեր վրայ կատարեալ հաւատարմութիւն ունի. Յառաջացէք դէպի նպատակը, առանց նայելու աջ կամ ձախ. Ձեր միախառնումը քաջ և անկեղծ Անդրանիկի ընկերակցութեամբ՝ սքանչելի ներդաշնակութիւն կարող է կազմել Հայի փրկագործութեան գործում. փութացէք մի վայրում զիրար ողջագուրել. Կովկասում, Պարսկում կամ ուր և կամիք. առանց սակայն ազդուելու տեղական խմորներից, վատ կլիմայից և՝ անհեռատես ու չահասէր գձուծ սինլքոր և ազգավաճառ պոռոտախօսների դաւերից բռնւելու, զգուշանալով միշտ. ցերեկ և գիշեր Ձեր ոտից չուրջ սողացող փառասէրներից. Վասնզի երկար տարիներու ընթացքում դիմակաւոր ազգասէրներ վատութեամբ սրբապղծեցին յեղափոխական գործունէութիւնը. անձնասէր, չահասէր ստորին արարածներ ի հանդէս գալով զինեցին հայը հայի դէմ. եղբայրը եղբօր դէմ. ու չպակսեցան չարիքը ծայր աստիճանի հասցնելու համար՝ թանկագին և օգտաշատ կեանքեր, հայ կեանքեր հայ ձեռքով կտրատելու սոսկալի տռամների գործիչներ էլ. որոնք ո՛չ թէ ս՛չ մի բան չի չինեցին. հապա եղածն էլ ոչնչացրին. Հային համար բացին, գերեզմանի. աւերի. բաժանումի, թուլանի, հըրկիզումի վերջապէս կորուստի դռներ ... եւ թշնամին խնդաց...

Եղբա՛յր Սարգիս, այս րոպէիս միտս է գալիս հայ բանաստեղծի «խաչի վրայ» գրած մի քանի խօսքը. նա ասում է «հին խաչը, թէ գիտենք, լոկ սրտի զարդ էր. իսկ նոր խաչը տրուեցաւ նրան՝ որ լաւ սպաննեց, լաւ խաբեց ու լաւ խարդախեց ... աշխարհը լցուաւ խաչի ոճիրով. Խաչ խաչի յաղթանակ. խա՛չ, խաչի հակառակ...ու աւելացնում է ապա. Տէ՞ր, եթէ այսպէս լի՞ի. հարկ է քեզ. կրկէն գալ, խաչդ առնել, հետդ տանել. էլ բա՞ւ է աշխա՞րհ լցուաւ խաչի ոճիրով....

Այսօր հայ յեղափոխութիւնը, Սարգի՛ս, Անդրանի՛կ եւ Մուրա՛տ, նոր մի խաչ է դառել հայի համար, այլ ո՛չ փրկարար խաչ. դուք կարող էք միայն՝ այդ նոր խաչը հին խաչին վերածել. պարզունակ ու ազգայնական վաղեմի յեղափոխութիւնը՝ նորից տարածել ընդհանուր հայութեան մէջ. փրկելով գայն անիմանալի չպարներից եւ սեթեւեթումներից. խաբեպատիր պոռնկացումներից. անիրականալի մտքերից եւ յիմար ձեռքերից. մաքրելով եւ գործիչների չարքը, որը նոյնպէս ապականուած է դիմակաւորներով. որոնք ափսո՜ս չէ, զբաղցնում են հաղորդաւորների ազգանուէր գործը, բարի ձրգտումը եւ բարձր նպատակի համար ունենայ զոհաբերութեան ոգինքը։

Դուք, Սարգիս, Մուրատ եւ Անդրանիկ, մեղմել տուէք կուսակցական կրքերը, իրար մօտեցուցէք կանոնք. թշնամու «բաժանեա զի տիրեսցես»ի քաղաքականութեան վայելումին վերջ տուէք այդ կերպով. ըմբռնել տուէք գործիչներին Ձեր հեղինակաւոր ձայնով՝ թէ՛ մեծ ոյժ է հարկաւոր մեծ գործի համար, եւ թէ՛ այդ մեծ ոյժը մեծ միութիւն է պահանջում իր գոյութիւնը ստեղծելու եւ ապահովելու համար. եւ վերջապէս ստեղծեցէք մէկ մտքով, մէկ կուսակցութիւն, որ լինի ընդհանուր եւ Ազգային կուսակցութիւնը, այս է համայն հայութեան ցանկութիւնը Ձեր անկեղծ եւ բոլորութիւնից։

ՊԱՊԻԿ

ՈՐՈ՞ՒՆ

Կրակ...

Որո՞ւ ուղղուած է սակայն մեր կրակը։

Եւ որովհետեւ «Կրակ»ին ծրագրին հիմնաքարը պիտի կազմեն անօրինակ անկեղծութիւն մը ու աննման ճշմարտախօսութիւն մը, բացէն բսեմ անմիջապէս որ մեր կրակը ուղղուած է ամէնէն առաջ բոլորը անոնց դէմ որոնք այսպէս թէ այնպէս, ուղղակի թէ անուղղակի կերպով հակառակորդ են Յեղափոխութեան ու Յեղաշրջումի։

Մենք, գրական հրացանաձըգութեան պիտի դատապարտենք բոլոր այն արարածները որոնք մարդկութեան ամէնէն ճիւաղային տառապանքներուն մուշէոնը եղող ու Հայ ազգին համար տակաւին յանդգնութիւնը ունենան ստրկութիւն քարոզելու։

Եւ որովհետեւ մեր աս օրկանը անկախ է եւ որովհետեւ մենք անկախ մարդեր ենք, մենք պիտի ջանանք քարոզել յեղափոխութիւն, յեղափոխութիւն՝ իր ամենակարմիր ձեւին տակ. անջատօրէն գոյութիւն ունեցող բոլոր կուսակցութիւններէն։

Յեղափոխութիւնը ՊԷՏՔ մըն է կը դաւանին կուսակցութիւնները։ Մենք պիտի ըսենք յեղափոխութիւնը ՊԱՐՏՔ մըն է։

Դուք գտէք տարբերութիւնը։

Մենք ոչ ոքի վրայ ապաւինած մէջտեղ չենք նետուիր։ Մենք մեր չատ համեստ ուժերը միայն ունինք մեզի ապաւէն։ Ու մենք մեզի թեւ ու թիկունք ունինք Ազգային Ալեծածան Տանջանքը։

Մենք պիտի գովաբանենք ամէն մէկ փամփուշտ, որ պայթի Հայ Հայրենիքին մէջ. մենք պիտի պաշտենք ամէն մէկ հերոս որ թուրքի մը արիւնը կը խմէ. Մենք պիտի խարազանենք ամէն մէկ Հայ որ տակաւին քունի մէջ կը մնայ, ...

Թող, եթէ քաջութիւնը ունին, թող յառաջ գան հիմա հակայեղափոխական կուսակցութիւն հիմնելու ղառանցանքները մշակող խրտուիլակները. մենք պիտի թքնե՛նք անոնց երեսին ու մենք պիտի խարենք անոնց զօսացած ծրագիրները։ Մենք պիտի հականխենք անոնց թունաւոր գոյութիւնը ու հայուն արդի սըրտամորմոք իրականութեան հուրին մէջ պիտի մոխրացնենք բոլոր խաղաղասէրները. . .

Այսչափ։

Մենք պիտի հարուածենք ինչ որ գտնանք անազնիւ. մենք տեղական չատ ստորին գործերուն չատ հեռուէն պիտի նայինք, որպէս զի կարելի եղածին չափ փոքր տեսնենք զանոնք։

Գուցէ մեր աս «Կրակ»ը ըլլայ փայտի տաշեղներու վաղանցուկ մէկ հուրը բայց ի՛նչ հ. գ. լաւագոյն է այո՛ մէկ ժամ, մէկ վայրկեան այրիլ տաք կրակով, քան օրերով, ամիսներով փտի՜լ դանդաղօրէն ու նեխի՜լ . . . (*)

ԲԱՐՍԵՂ ՇԱՀՊԻԶ

(*) Այս խմբագրականով եւ „Կրակ" անունով յեղափոխական թերթը, Աղեքսանդրիա հրատարակվող ստացանք. կը ցանկանք հաւատարիմ մնալ խմբագրական գծված ուղղութեան եւ յարատեւել.

Խմբագրութիւն

ԴԱՇՆԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ ԷՋՄԻԱԾՆՈՒՄ

Էջմիածնի ազգային «Հիմնադիր» ժողովը, որի մասին այնքան աղմկում էր մեր ազգային բիւրոկրատիան, դարձաւ վերջերս «Զանգի» մէջ—նոյն բիւրոկրատների կամքով,—հասարակ «կենտրոնական» ժողով—այն, ինչ որ ուզում էին որ նա լինի կաթողիկոսը եւ մշակականները։ Այժմ այդ ժողովը դարձել է արդէն «Դաշնակցութեան կուսակցական համագումարը»։ Բոլոր ոչ դաշնակցական պատգամաւորները բարւոք են համարել հեռանալ համագումարից, թողնելով ասպարէզը Դաշնակցութեան չլեապաւոր բաշիբոզուկներին։

Դժւար էր հնարել աւելի լաւ միջոց, մերկացնելու դաշնակցականների կատարեալ քաղաքական սնանկութիւնը եւ պարզելու նրանց հակայեղափոխական էութիւնը, քան այդ գժբախտ Էջմիածնի ժողովը։ Դժւար էր եւ երեւակայել աւելի խայտառակ պարտութիւն, քան այն, որ նրանք կրեցին այդ ժողովի հարցում ընտրութիւնների ժամանակ և այլն։

Բայց ողորմելիներն իրանք դեռ

ՄԱՆԻԱ

5

(Վէպ Հայ Յեղափոխ. կեանքէ)

Բ.

Մարդազօրը մտածելով իջաւ Պրոսպէկտ, կտրեց անցաւ Ալեքսանդրեան այգու վերին մասում նստեց նստարաններից մէկի վրա. Նրա միտքը չարունակ աչխատում էր նոյն ուղղութեամբ ապագայ զաւակի դրութեան որոշումը իրօք տանջում էր իրան, սիրահարված օրերում այդ գլխացաւանք պատճառող հարցերը երբէք չէին զարթել իր մէջ. սէրը, թղթախաղի պէս ուրիշ ամէն զգացմունք եւ պարտականութիւն մեռցնում է—մտածում էր Մարդազօրը յանկարծ նա լսեց.

— Այդ ինչքան մտազբաղ ես տաս վայրկեանից աւելի է որ այստեղ եմ կողքիդ կանգած և չես զգում մօտենալս էլ չիմացար.

— Բարով Սիրակեան—դու ե՞ս, ինչպէս եղաւ որ եկար.

— Անցնում էի տեսայ որ գլուխդ քարչ նստել ես էլի ի՞նչ կայ. ի՞նչ ես մտածում. Առանձին բան չը կայ. բայց մի բան ասեմ քեզ. սիրելիս, երբէք օտար աղջկայ հետ կեանքդ չը կապես, մանաւանդ ռուս աղջկայ հետ եթէ սիրահարվես. միացրու այդ զգացմունքը, եթէ չես կարող զգացմունքդ միացնել. քեզ մահացրու....

Մահու տանջանքը մի երկու վայրկեան է. իսկ այսպէս տանջանքների մի ահագին չղթայ է—ամէն օր, ժամ այդ չղթայի օղակը աւելանում է.

— Բայց ի՞նչ եղաւ, ի՞նչ պատահեց էլի որ այդչափ ծանր մտածմունքների մէջ ես ընկել... ես ուրիշին տեսած խորհրդով դատապարտում ես ինքդ քեզ.

— Ասացի որ առանձին ոչինչ. եղածը եղած էր արդէն սակայն այսօր մի ինչ-ինչ պատճառով եղածի անմտութիւնը ծանրութիւնը աւելի չեշտվեց. ես ինքս ինձ դատապարտել էի վաղուց. իսկ այսօր իմ տեսած խորհրդով դատապարտում եմ վկայի ներկայութեամբ. լսիր. կրկին թելադրում եմ քեզ օտար աղջկայ վրա չը սիրահարվես. թէ կուզ երկնքից իջած հրեշտակ լինի և ամեն տեղ բոռա կանչիր որ հայ երիտասարդը չամուսնանայ օտարուհու, մանաւանդ ռուսի հետ—մանաւանդ այն երիտասարդը որը անկարող է իր կեանքը բոլորովին հայութիւնից կտրել...

Թողնենք Այս Սիրակեան.. այս քանի օրը ես տանից դուրս չը կարողացայ գալ. ի՞նչ եղան տղերքը գնացի՞ն Զինակիր խումբը անցա՞, փող կարողացաք ճարել.

Փող ճարեցինք մի քիչ. և հազիւ տաս հրացան կարողացանք ղըր-

չեն հասկանում այդ բոլորը Նրանք ընդհակառակը. մինչեւ անգամ շատ շոյուած են զգում իրանց ըստ երեւոյթին, եւ ոգեւորւում են իրանց „փառաւոր յաղթանակներով»: Այժմ, միալով մենակ «կենտրոնական ժողովում», այն բոլոր մերկացումներից յետոյ, որ եղան հայկական մամուլի մէջ, Նրանք չեն ամաչում դեռ էլի) „ժողովրդական օրինաւոր ներկայացուցիչներ» յայտարարել իրանց և խօսել ամբողջ ազգի անունից:

Թէ ինչումն է կայանում դաշնակցականների այդ ճակատագրական ձեռնարկի հակայեղափոխական բընոյթը, այդ մասին մենք շատ անգամ առիթ ենք ունեցել խօսելու. եւ դեռ էլի կը խօսենք, երբ մանաւանդ կը պարզուեն Էջմիածնի հանգուցեալ «կենտրոնական ժողովի», այժմ «դաշնակցական համագումարի» գրագրութեան ... արդիւնքները: Կանգ առնենք մի փոքր այն խնդրի վրայ, թէ ի՞նչ ապացուցեցին մեզ այդ ընտրութիւնները և ընտրողական պայքարը:

Որ Դաշնակցութիւնը քաղաքական-յեղափոխական կուսակցութիւն չէ եղել երբեք, այլ եղել է մի ֆիլանտրոպիական (մարդասիրական-բարեգործական ընկերութիւն տաճկահայերի համար և վարձկան զինուորների ու բուրժուազիայի թիկնապահների մի բանակ ռուսահայերի համար, այդ յայտնի է ամենքին, բացի թերեւս մի քանի ծայրայեղ միամիտներից, քաղաքական մանուկներից: Բայց որ Դաշնակցութիւնը ոչ մի բարոյական հեղինակութիւն չունի նոյն իսկ իր շարքերում գտնւող, իրան „դաշնակցական անւանող մասսայի վերաբերմամբ, այդ գուցէ յայտնի չէր շատերին Այս ընտրութիւնները ցոյց տուին, որ Դաշնակցութիւնը նոյնպէս փքուն, արտաքուստ մեծ ու զօրեղ մի ոչնչութիւն է, ինչպէս նշանաւոր ռուսական բիւրոկրատիան:

Բերենք մի փոքրիկ օրինակ: Թիֆլիսը ունի 70 հազար հոգուց աւելի հայ ազգաբնակութիւն: Եթէ հաշւենք սովորական տոկոսը նրանց 30 հազար հոգուց աւելին ընտրողներ են: Քանի՞ հոգի են մասնակցել Թիֆլիսի ընտրութիւններին այդ 30 հազարից Հազիւ մի 500-600 հոգի; Բայց հաշւենք մի ամբողջ հազար: Այդ դէպքում մինչեւ իսկ. ընտրութիւններին մասնակցածների թիւը կազմում է հազիւ բոլոր ընտրողների մի 3-4 տոկոսը:

ԲՈՂՈՔՆԵՐ

Էջմիածնի կենտր. ժողովից հեռացած պատգամաւորների

Բ.

Էջմիածին, 21 օգոստոսի

Մենք՝ ներքոյ ստորագրեալ պատգամաւորներս՝ հիմնւելով ժողովին ներկայացրած եւ արձանագրւած մեր բացատրութիւնների վրայ, այլ և ի նկատի առնելով, որ ամսիս 20-ին երեկոյեան նիստում ընդունւած բանաձեւը ժողովի իրաւասութեան համար գծում է աւելի ընդարձակ սահմաններ քան նախատեսնւած էր ընտրող ժողովրդի կողմից, եւ որովհետեւ ժողովի այսուհետեւ կազմելիք որոշումները, բնականաբար, պէտք է հիմնւած լինեն ընդունւած բանաձեւի վրայ, մենք լիազօր չենք գտնում մեզ մասնակցելու նիստերին եւ ներկայ հանգամանքները ի նկատի ունենալով ապարդիւն ենք համարում ժողովի ապագայ գործունէութիւնը. Յայտնում ենք նաեւ, որ վերապահում ենք իրաւունք պատճառաբանւած բացատրութիւն տալու մեր ընտրողներին:

Պատգամաւորներ՝ Սամսոն Յարութիւնեանց—Կարսի, Գէորգ սարկաւագ Զօրեքչեան—Նոր-Նախիջեւանի, Համբարձում Առաքելեան—Նուխի քաղաքի և գաւառի, Իսահակ վարդապետ Տէր-Միքայէլեան—Նուխի քաղաքի և գաւառի:

«ՆՈՐ ԽՕՍՔ»

ՌՈՒՍԻՈՅ ՇՈՒՐՋԸ

Քաղաքական սպանութիւնները, գործադուլները, դրամատուններու, փոստաներու թալանը ու կոտորածները ամեն օր ամենալայն մտքովը տեղի կունենան եւ փլուզումի վերջին ծայրին հասած միապետական ռեժիմը, հակառակ իր ձեռք առած ամեն խիստ միջոցներուն բան մը չի կրնար ընել: Պալատ, Ցար, ցարուհի, մայր ցարուհի սարսափի մէջ են - ամեն օր կսպասուին որ իրենց, ամբողջ Ռոմանովներու կեանքին ալ վերջ պիտի տրուի: Մայր ցարուհին իր զբօսանաւով, ուղեկցուած երկու զրահակիրներէ մեկնեցաւ Տանիմարքա—դէպի իր ծնողական տունը, քիչ մը դոնէ հանգիստ շնչելու. սակայն իր զբօսանաւէն չի կրնար ելլալ, որովհետեւ կը վախնայ թէ իր դէմ մահափորձ պիտի տեղի ունենայ: Մանաւանդ որ անստորագիր զգուշացնող նամակ մը ընդունած է ճշմարիտ անտանելի կեանք Եւրոպական միւս վեհապետները վախ ունին միայն անիշխանականներէ, որոնք իհարկէ այնչափ շատ չեն աշխարհիս վրա—բայց ռուս վեհապետը եւ իր ազգականները վախ ունին ամեն ռուսէ, ամեն ռուսահպատակէ:

Խեղճ-ողորմելի մարդիկ. ինչու կը նստիք այդ գահին վրա, որ փշոտ սյրասուր փշերով լեցուն տեղ մը դարձեր է ձեզի համար եւ ամեն վայրկեան կը ծակոտէ ձեր ժողովրդին արիւն քրտինքով սնուած յղփացած մարմիննիդ:

Այժմ աշխարհիս վրայէն էն ապուշ մարդը կը հասկնայ թէ ռուս յեղափոխութիւնը այլեւս մարելը անկարելի է. թէ ռուսը այլեւս չը կրնար մնալ այն վիճակին մէջ, ուր դարերով ճմլուած խեղդուած է, թէ բացարձակ միապետութեան—Պօպէտօնոսցովներու, Թրէփօվներու եւ այլ դահիճներու ուղղութիւնը վերստին տիրապետող հանդիսանալ չի կրնար, ու միայն Ռոմանովները այդ ճըշմարտութեանը հաւատալ չեն ուզեր, կարծես կուզեն որ տնման Միրապօյի խօսքերը—Բարիզի փողոցներուն մէջ, լապտերներու փոխարէն ազնուականներու գլուխները պէտք է վառել—իրականանան ռուս միապետական ազնուազարմներուն դէմ:

* * *

Ռուսիոյ յեղաշրջման հոսանքի քամին իհարկէ հայերուս ալ դպաւ. Հայրիկը ուզեց մեր եկեղեցական եւ դպրոցական գործերու քոնթրոլին գործը հայ ժողովրդին ձեռքը տալ. Ժողովուրդը պահ մը իրար անցաւ, բայց երբ տեսաւ թէ դաշնակցական շէֆերը այդ խնդիրը կուզեն իրենց խախտուած դիրքը վերահաստատելու համար կամուրջ մը շինել անտարբերութեան պաղ զգեստը հագաւ ու չը մասնակցեց քուէարկութեան, Կովկասի մէջ հակայական ժողովրդականութիւն վայելող դաշնակցական շէֆերը, ինչպէս կը պարծենային, մտրակի, կեղծիքի, կաշառքի սպառնալիքի շնորհիւ հազիւ կրցեր էրկու երեք տասնեակ պատգամաւորներ ունենալ. ընտրողների չ'չին տոկոսը մը միջոցաւ: Ազգային համագումարը կամ ինչպէս կը յորջորջուի սահմանադրական ժողովը դաշնակցութեան շէֆերու վարագուրուած ժողովրդականութեան փորձաքարը եղաւ կարծես:

Կովկասեան մամուլի մէկ մասը դժգոհ է Հայրիկէն որ այդ խոշոր սխալ քայլը ըրաւ: Զըկայ չարիք առանց բարիքի կըսէ առածը Հայրիկին այդ քայլը եթէ չըլլար դաշնակցական շէֆերուն մեծ մասը չը պիտի երեւան գային այն քան պայծառօրէն իրենց ապիկարութեամբը եւ սնանկութեամբը եւ այնքան շուտ չը պիտի հասկցուէր թէ շէֆերը ինչ աններելի միջոցներով է որ իրենց համար դիրքեր ստեղծած են ու կստեղծեն հայ կեանքին մէջ...

Անցեալ օր «Ռուսկի մէջ գրող մը ոգեւորուած կը պոռար, դէպի Կովկաս, մենք ալ կը կարծէինք թէ այդ կոչը նպատակ ունէր վըտանգի ենթարկուած հայութեան օգնութեան հասնելու թաթարներուն դէմ. բայց ինչպէս կերեւի դաշնակցական շէֆերուն խախտուած դիրքը մտրակներով պատնէշելու համար եղած է այդ կոչը:

ՈՉ ԴԻՒԱՆԱԳԷՏ

ՇԱՀՆՇԱՀԻՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿԸ

——

„Իմ Սատրապամիս“.—Աստուած մեզ յանձնած է պարսկական թագաւորութեան սանձը և մեզի հրամայած է ամէն ջանք ի գործ դնել անոր յառաջդիմութեանն ու բարօրութեանն համար: Մենք՝ հիմնուելով նախախնամական կամաց վրայ, հրամայեցինք Պարսկաստանի մէջ մտցնել կարգ մը անհրաժեշտ բարենորոգումներ որպէսզի մեր երկիրը ըլլայ մեծ, զօրաւոր, մեր զաւակները լուսաւորուին և երջանիկ ըլլան: արտօնեցինք որ Թէհրանի մէջ Ազգային Խորհուրդ մը գումարուի, որուն պիտի անդամակցին իշխաններ, երեւելիներ, վաճառականներ և արհեստաւորներ, խորհրդակցելու համար մեր ազգին պէտքերուն վրայ, աջակցելով նախարարութեան, որպէսզի բարենորոգումներն ի գլուխ հանուին: Թող անոնք իրենց կարծիքը յայտնեն ամենամեծ ազատութեամբ և մեզ ներկայացնեն Դահլիճին միջոցաւ, որպէսզի հաճոյքով և ուրախութեամբ վաւերացնենք: Հիմակուընէ թող սկսուի Ազգային ժողովի կազմութեան. և ձեզ, Սատրապա՛մ,

---

կել, շատ չնչին բան—հսկայական պահանջի համեմատ. չը գիտեմ ինչպէս է լինելու: Ոչ մի տեղ փող չը կայ. այս անպիտան քաղաքը ուր 70000 հայ, տարէնը մի 700 բուպլի էլ եկամուտ չունինք: Կարծում եմ թէ ուզած չուզած պարտաւորված պէտք է լինենք բռնի դրամ հաւաքելու: Անցեալ օր Մանիկեանը եւ Զարմեանը եկել էին մօտս, և՝ պահանջում էին անպատճառ մի ժողով կազմել և որոշում տալ բռնի դրամ հաւաքելու:

— Ես վախենում եմ այդ միջոցին ձեռք զարկելուց. վախենում եմ սպանութիւնը սովորութիւն դառնայ, որովհետեւ մտնգամ սկսելուց, այլեւս դադար անելը դժւար պէտք է լինի, վախենում եմ որ հայը հային սպանելը սովորական վայժութիւն դառնայ. գալիք դրամական օգուտը տալիք վնասի համեմատ շատ չնչին լինի. չէ որ կը պատահին և ազնիւ հայեր որոնք ուղղակի չեն ուզենայ տաճկահայ յեղափոխութեան համար դրամ տալ. ես վախենում քաշվում եմ դըրամի համար հայ սպանել, քանի որ ես չեմ գտնում վտանգների—սարսափների վայրը. ինձ սարսափեցնում է անձիս վերաբերմամբ անհետեւողական լինելը. ուրիշին մեղադրում դրամի համար և ինքդ նստիր հանդիսատեղ կաշառ.. այսպէս ինձ ոչ ոք կարող է մի բան ասել—համակրում եմ դատեն եւ այնտեղից ինչ կարող եմ, այն էլ կանեմ:

— Իհարկէ. դիւրին գործ չէ. եթէ ինձ հարցնես ես բոլորովին համամիտ չեմ. բայց այդ պահանջը դնողները նրանք են, որոնք իրենց գլուխներից էլ ձեռք են քաշել. որոնք ամեն օր վտանգի մէջ են. և պատրաստ են լինելու. ուրեմն նրանք անհետեւողական չեն: Այժմ դու ինքնադատափետումի տրամադրութեան մէջ ես գտնվում. այդ պատճառով էլ այդպէս ես դատում: Կարծում եմ որ եթէ լուրջ մտածես պէտք է համոզվիս որ այդ առաջարկի մէջ զուտ յեղափոխական տրամաբանութեան տեսակէտից ոչ մի անհետեւողականութիւն չը կայ:

— Ճիշտ ես ասում Սիսակեան, այսօր ես ինքնադատափետումի տրամադրութեան մէջ եմ. յայտնապէս. բայց միշտ եղել եմ ծածկւած. որովհետեւ կեանքս այդպէս է դասաւորված. ապստամբութիւն քարոզել եմ միայն սրահներում. ժողովրդին երիտասարդներին դէպի կրակ և արիւն եմ մղում, ինքս հեռու եմ փախչում: Ուրիշին քարոզում եմ ռուսի հետ չամուսնանալ, ես արդէն ամուսնացել եմ, թէ ընտանեկան և թէ քաղաքական կեանքիս մէջ գործնականը իմ մէջ հակառակ է խօսածիս մտածածիս: Սա մի Համլէտական կացութիւն է, որ ազգահատանքի միայն կարող է արժանանալ. ուրիշ ա-

կ'արտօնենք հրատարակել այս նամակը, որպէսզի այս օրը ամենուս համար տօնի օր մը ըլլայ։

Գրուեցաւ էլ Քարանիէի պալատին մէջ, 1324 ին, մեր թագաւորութեան 11 րդ տարւոյն մէջ։

ՄՈՒԶԱՖՖԷՐԷՏՏԻՆ

«Ազատ Բեմ»

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Ինչպէս յայտնի է ընթերցողներին «Ալիքականների» (այժմ Զանգակների) և Լեւոն Սարգսեանի միջեւ երկար ժամանակ բանակռիւ էր մղւում Ցոփոնեան դպրոցի տեսչութեան հարցի առիթով. Թողնենք այն բոլոր մանրամասնութիւնները, թէ ինչ ձեւ և բովանդակութիւն ընդունեց այդ բանակռիւը, հետաքրքիրը Լեւոն Սարգսեանի «Վերջին Խօսքն» է, որ աւելորդ չենք համարում ամբողջապէս առաջ բերել «Մշակ» լրագրից.

«Այժմ Ֆրէյլինսկի փողոցում «տղերքը» կախել են մի կտրած «Զանգ» և ամեն օր տաղտկալի միօրինակութեամբ հնչեցնում են իրանց «տի՜նգ-տօ՜նգը», սրտները հովացնելով անվերջ հայհոյանքներով «աներես համարձակութիւն» ունեցող «Արամազդի» հասցէին. Ուզեցին պատռել նրա քօղը, բայց չը գտան, որովհետեւ ամեն բան պարզ էր և աչկարա. սակայն մերկացրին իրանց ծածուկ միտումները, որոնք թաղնւած էին դղրդւած ցնցոտիների տակ.

Այո՛, Արամազդը նախ կուրացնում է, ապա կորուսանում. Կիրքը, աֆեկտը «յեղափոխական» մարդուկներից դեռ և շատ անհեթեթութիւններ է հանել տալու... Շտապեցէք հրապարակ հանել ձեր բոլոր հունարները, քանի ժամանակ ունէք...

Տի՜նգ-տօ՜նգ», «տի՜նգ-տօ՜նգ» ... զանգերը տուին, պարոն ժամհարները, չտապեցին էջմիածին, ուր և կը վերջացնեն իրանց պատարագը...

չինչ. ու ես ինքս արգահատանք եմ զգում դէպի ինձ. ու զգալու եմ մինչեւ այն րոպէն, քանի այս հակասութիւնը կայ իմ մէջ—քանի իմ խօսածիս բոլորովին հակառակն եմ գործում կը հանգստանամ ինձ լաւ կը զգամ միայն այն օրը, երբ խօսքս ու գործս իրարու կը համապատասխանեն. Երանի թէ Մանիային չը հանդիպէի. Թերեւս գոնէ հասարակ կեանքիս մէջ մի ամբողջ նկարագիր ներկայանայի...

ՎԱՐՏՕ

(Շարունակելի)

Եւ իրա.

Պատարագի սկզբում առաջին հանդիսաւոր ճաշի սեղանի շուրջը) պատարագիչը (Լ. Սահակեանը իբրեւ «աւագագոյն» տէր տէր) իր «մեղայում» բացատրելով համագումարի (*.) նպատակը, խունկ է ծխում կաթողիկոսի հասցէին, որից զայրացած, Լեւոն Աթաբէգեանը սկսում է իր ընկերոջ յանդիմանական «քարոզ» կարդալ ասելով.

«Ես միանգամայն զարմացել եմ, որ իմ դաշնակցական ընկերներս արտայայտում են այստեղ կադէտական. միջակական գաղափարներ. ես զարմացել եմ, որ նրանք այդքան մեծ փարիսեցիութիւն են անում, թոյլ են տալիս գովաբանել այստեղ կղերականութեան պետին և նոյն իսկ նրա կենացը խմել (Աւ. Սահակեանը առաջարկել էր իր ճառից յետոյ յոտնկայս խմել կաթողիկոսի կենացը). բաւական է փարիսեցիութիւն անել. մենք եկել ենք այս տեղից վանդելու հոգեւորականութիւնը». Ինչպէս այս քարոզը չէր կարող դիւր գալ դաշնակցական «սօցիալիստ» տէր-բաբաներին և անհամբեր է կենում ըստ «աւագութեան» երկրորդ տէրտէրը—Միքայէլ Յովհաննիսեան, և ձեռքերը ծալած, աչքերը գետին խոնարհած խրատ է կարդում ըմբոստին, թէ չի կարելի վիրաւորական խօսք արտասանել կաթողիկոսի ու միաբանութեան հասցէին, որ նա իրաւունք չունէր խայտառակելու Դաշնակցութեան անունը.

— Դու ըմբոստ ես—գոռում է ըմբոստը Միքայէլ Յովհաննիսեանին.

Եւ այսպէս պատարագը սկսւում է «Դաշնակցութեան» լիդէրների իրար միջև մղած կռւով.

Դժուար չէ գուշակել թէ ինչ ապաթէօզ կունենայ «երթայք խաղաղութեամբը».

Կեցցէ՛ք, կեցցէ՛ք տիրացու սօցիալիստներ...

«ՆՈՐ ԽՕՍՔ»

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ

Ամերիկեան դեսպանը հեռագրած է իր կառավարութեան որ շուտով Սուլթանէն ունկնդրութեան պիտի ընդունուի.

— Բրօֆէսսօր Պէրկման նորէն Պոլիս եկած է և այս անգամ կը յայտնէ որ Սուլթանը անպատճառ օբէրասիօնի պիտի ենթարկուի. Սուլթանը համաձայն է սակայն կը մերժէ քնացնող դեղ ընդունիլը. Պէրկման Սուլթանի վերջնական որոշումին կը սպասէ.

— Սուլթանը դեռ հայոց ազգային ժողովին ընտրութիւնները հաստատած չէ. կը կարծուի որ չընտրուող տէր Ներսէսեանը մատ խառնած է.

ՌՈՒՍԻԱ

Տխրահռչակ ժէնէրալ Թրէբօվ սրտի պայթումէն մեռած է.

— Ցարը Ստոլիպինի առաջարկած է իր ձմեռնային պալատի մէջ ապրիլ.

— «Ինտէրնացիօնալ Ռումէն» կը հաղորդէ որ կառավարչապետը հեռագրով կաթողիկոսին առաջարկած է հայ կենտրոնական ժողովը ցրել և ժողովականները անմիջապէս էջմիածնէն հեռանան.

— Ժէնէրալ Մինը սպանող օրիօրդը կախուած է. վերջին վայրկեաններուն առանց իր կորովը կորսնցնելու.

— Վարշավիայի մէջ ձերբակալուած են 700 հոգի. Քաղաքին Ծրդ մասին բոլոր փողոցները զինուորներով բռնուած են.

— Ներքին գործոց նախարարութիւնը ընտրողական նոր ծրագիր մը կը մշակէ.

— Պետերսբուրգի մէջ ուսանողական համագումարը որոշեր է որ համալսարանը բացուի, որովհետեւ ան կրնայ մեծ դեր խաղալ ներկայ յեղափոխական շարժումներուն միջոցին.

ԱԶԳ.

Պալչըքի Հայկական Նախակրթարանին համար ուսուցիչ մը կամ ուսուցչուհի մը կը փնտռուի, գոհացուցիչ ամսականով.

Փափաքողք ընդհուպ դիմեն Հոգաբարձութեան Ատենապետին Տիար Օ. Օհանեանի.

ԱՐԵՒԵԼՔ

Լոյս տեսաւ մեր տպարանէն Հայաստանի եւ դրացի երկիրներու մեծադիր (մեծը 1 1,25) քարտէզը արեւելք վերնագրի տակ. Այս քարտէզը յատկապէս պատրաստուած է ազգային վարժարաններու եւ վաճառականական գրասենեակներու համար. Մասնաւոր խնամք տարուած է տպագրութեան մաքրութեան եւ տառերու յստակութեան. Եօթը զանազան գոյներով կ'որոշուին բոլոր դրացի տէրութեանց երկիրները. Քարտէզին մէկ անկիւնը կայ նաեւ Կ. Պոլսի մասնակի քարտէզը. իսկ հարաւակողմը զանազան սիւնեկաց մէջ գրուած են օգտակար վիճակագրական տեղեկութիւններ.

Գինն է ֆռանկ 5—ռուբլի 2—տալր 1.

Դիմել մեր սովորական հասցէին.

Էմբրիմըրի Արմէնիէն Սթ Լազար
Վէնիս (Իթալիա)

ԳԵՂՈՒՆԻ

ԻՆՊԱՍՏ ԿՈՎԿԱՍԱՀԱՅ ԱՐԿԱԾԵԱԼՆԵՐՈՒ

Գեղունի իր ծանօթ ծրագրով, իրեն յատուկ գեղարուեստական եւ գրական բովանդակութեամբ հրատարակուած է. Կովկասահայ մեծ զանգուածը փութկոտօրէն սփոփեց արկածեալ Թրքահայը. հիմա ինքն է լացողը, ինքն է վիրաւորուածը, եւ ինքն է սովի եւ հրակի մատնուածը. այդ մեր հայութեան ամենէն ազնիւ զաւակներուն հիմա ձեռք կուտայ ԲԱՐԵԳՈՐԾ ԹԻՒՆԸ. Ձեռնպահ չի մնար եւ Գեղունին, որ կովկասահայուն սրտին մէջ համակրանքի բաժին մ'ունի. Ս Ղազար 1000 օրինակ այս նոր Գեղունիէն (1906) յղեց Թիֆլիզի ի նպաստ կովկասահայ արկածեալներու յանձնաժողովին. ընդհանուր հայութեան այն ամէն անհատ ու տառապեալներու գանձանակին մէջ՝ համեստ լումայ մը 10 փր. նետելու կարողութիւնն ունի, ցանկալի է որ դիմէ այդ յանձնաժողովին, ուսկից փոխարէն իր բարեգործութեան, կը ստանայ նոր հրատարակուած Գեղունին. որուն կատարելութեանը համար Թերթին մի եւ նոյն վարչութիւնը ամէն ճիգ ու ջանք թափած է եւ աւելի եռանդով.

Գեղունիի բաժնեգինն է 10 ֆռանկ.

Մեր հասցէն է՝ ԷՄԲՐԻՄԸՐԻ ԱՐՄԷՆԻԷՆ ՍԹ. ԼԱԶԱՐ ՎԸՆԻՍ (Իթալիա)

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ՆՈՐ—ՀԱՆԴԷՍԸ»

Նախաձեռնեամբ ըլլալով Փարիզի Հ. Յ. Դ. Ուսանողական Մարմնի կողմէն, «Նոր—Հանդէսը» պիտի ջանայ ծանօթացնել հայոց մասին օտար լեզուով լոյս տեսած կարեւոր աշխատութիւնները եւ ամփոփ տեղեկութիւններ եւ տեսութիւններ տալ միջազգային հասարակական եւ քաղաքական այժմէութիւններու եւ եւ մասնաւորապէս հայկական հարցի եւ կեանքի իրականութեան մասին:

Խմբագրութեան հասցէ՝
6 Ռիւ Պէրթօլ. 6 Բարիզ (Ֆրանսա)

«ԱՐԾԻՒ»

Կիսամսեայ

Ազգային, Գրական, Քաղաքական

Տարեկան բաժնեգին է մէկ տոլար Ամերիկայի, 6 ֆրանք արտասահմանի համար.

Դիմել հետեւեալ հասցէին՝
Էտիդօր օֆ «Արծիւ» Բ. Օ. Բօքս 2191, Բոսթոն Մաս

Печатница на П. Глушковъ С. Вар